

Charles Harness

Nová realita

(The New Reality)

Kapitola jedna

Prentiss se vsoukal do auta, vytáhl z manžetového knoflíku pravého rukávu výsuvnou přípojku skrytého laryngofonu a zasunul ji do otvoru pro klíč zapalování.

Za chvílku řekl úsečně: "Spojte mě s cenzorkou."

Uběhlo několik vteřin, vyplněných cvakáním spojovaných obvodů. Potom se ozvalo: "Tady E."

"Prentiss, zlato."

"Oslovuj mě laskavě 'E', Prentissi. Co je nového?"

"Navštívil jsem pět seminářů profesora Luceho. Má soukromou laboratoř. Svým postgraduálním studentům se nesvěřuje. Očividně provádí tajné experimenty v rámci srovnávací psychologie. Krysy a tak. Nic vysloveně cenzurovatelného."

"Aha. Co máš v plánu?"

"Nechám jeho laboratoř dnes v noci prohledat. Pokud to nic nepřinese, navrhu, abychom ho nechali být."

"Byla bych raději, kdybys laboratoř prohledal sám."

A. Prentiss Rogers skryl překvapení a úžas. "Tak dobře."

Kapsle v jeho uchu cvakla na znamení, že spojení skončilo.

S podrážděným zmatkem vytrhl zástrčku ze zásuvky v palubní desce, nastartoval auto a rozjel se zvolna po příjezdové cestě směrem k hlavní třídě, která sousedila s univerzitou.

Neuvědomila si snad, že Prentiss je zaneprázdněný ředitel oblasti, který má pod sebou pár set lidí dokonale schopných provést rutinní noční prohlídku? Nepochybně to věděla zcela přesně, ale přesto vyžadovala, aby to provedl sám. Proč?

A proč přidělila profesora Luceho jemu osobně a proplýtvala tak spoustu jeho drahocenných hodin, když by to byl zvládl kterýkoliv z půl tuctu Prentissových schopných mladých fyzikálních filosofů? Nicméně E zpoza vznešené anonymity své jediné iniciály byla neústupná. A on se s takovou chladnou kráskou nedokázal přít.

O míli dál zabočil do garáží na opuštěné straně ulice a zaparkoval vedle Cadillacu.

Z velkého vozu vyskočil Crush a mlčky mu podržel otevřené zadní dveře.

Prentiss nastoupil. "Dnes v noci máme práci."

Jeho pomocník se na zlomek vteřiny zarazil, než za ním zabouchl dveře. Prentiss věděl, že ten malý podsaditý astmatický chlapík je mile překvapen.

Crushe nikdy nenapadlo, že dohled nad lidským věděním je nepříjemná a nenáviděná práce, ne druh kruté zábavy.

"Dobře, pane," zasípěl Crush, když se usazoval za volantem. "Mám na dnešek rezervovat ložnici v Úřadě?"

"Nemohu si dovolit spát," zabručel Prentiss. "Mám na stole už tolik práce, že přes něj nevidím. Ale vy si zdímněte, jestli

chcete."

"Ano, pane. Pokud budu potřebovat, pane."

Ontolog vrhl hořký pohled na zátylek řidičovy hlavy. Ne, Crush nebude spát, ale ne proto, že by mu to nedovolily starosti. Crushe, pozůstalého z dob, kdy jedině, co člověk z cenzury měl k dispozici, byla neutuchající zvědavost a kapesní Geigerův čítač, naprosto nevzrušovaly žádné nebezpečné a nezměrné důsledky vyplývající z filosofické nukleoniky. "Ontologie" nebyla pro Crushe ničím víc, než jedním ze slovníkových hesel: "Věda o realitě".

Jeho malý pomocník nikdy nepochopí, že pokud se na celém světě nebude při nukleonickém výzkumu postupovat podle rozumného schématu, někdo v Austrálii - nebo někde jinde - může jednoho dne cvaknout spínačem a změnit tvar této reality. A to Crushovi dodávalo na ceně; nevěděl dost na to, aby měl strach...

Prentiss si předtím vytrhal chloupky z nosních dírek, takže dosud dýchal naprosto tiše. Když se však nyní ta propadlá tvář obrátila směrem, kde ukrytý ve tmě ležel na břiše, plíce se mu sevřely slyšitelným zalapáním po dechu.

Mírné, příjemné, poněkud roztržité puntičkářské rysy profesora Luceho se změnilly. Tvář za oknem laboratoře byla nyní zarudlá, tenké rty byly stažené do tichého výrazu démonického pobavení a v zapadlých černých očích tančily červené plamínky.

Silou vůle se ontolog donutil obrátit pozornost zpět ke kryse.

Čtyřikrát během posledních pěti minut přihlížel, jak zvíře sbíhá dolů nakloněným žlabem až k místu, kde se rozděloval, vybere si jednu větev, dostane tam podle všeho nervy drásající elektrický šok a poté je opět přemístěno na začátek, aby se celá procedura mohla opakovat. Zvíře skončilo v křečích po každé, bez ohledu na to, kterou z možných cest si vybralo.

Při pátém opakování krysa bez ohledu na pichlavé výtrysky stlačeného vzduchu ze stěn žlabu zpomalovala. Těsně před křižovatkou se zastavila úplně.

Vzduchové trysky ji znovu zasáhly a na jejím zadku a slabínách se roztančily drobné chomáčky zdvižené srsti.

Krysa se postupně přestala třást; rytmus jejího dechu zase poklesl k normálu. Prentissovi připadalo, že má zavřené oči.

Vzduchové trysky ji znovu šlehly. Nevšímal si toho, jen tam trpně ležela téměř v komatu.

Prentiss za oknem viděl, jak vysoký muž loudavě přistupuje ke zvířátku a přejíždí mu dlouhým zahnutým ukazováčkem po hřbetě. Žádná reakce. Profesor pak něco říkal, zjevně tlumeným hlasem a mumlavě, protože Prentissovi dělalo potíže odečítat mu ze rtů.

"...když jsou pro tebe obě alternativy špatné, ale něco udělat *musíš*, začneš váhat, vid', maličká? Zpomalíš a jsi ztracená. Už nejsi krysa. Víš, jak by dopadl vesmír, kdyby se měl zpomalit *foton*? Nevíš? Už jsi někdy kousla do balónku, drobečku? Třeba jenom nepatrně?"

Prentiss zaklel. Profesor se obrátil a kráčel se zvířetem v ruce ke klecím, a třebaže očividně mluvil dál, nebylo mu už vidět na rty.

Když profesor zajistil dvířka klece, vykročil ke dveřím laboratoře, pečlivě se rozhlédl po místnosti a pak, když sahal po vypínači, se podíval směrem k oknu, kterým dovnitř nahlížel Prentiss.

Vyšetřovatel byl na okamžik přesvědčen, že se mu profesor díky nějaké neznámé moci dívá skrze tmu přímo do očí.

Zvolna vydechl. To je absurdní.

Místnost se ponořila do temnoty.

Vyšetřovatel zamrkal a zavřel oči. Nemusí si dělat skutečné starosti, dokud neuslyší, jak se na druhé straně malé budovy laboratoře otevírají dveře.

Dveře se neotevřely. Prentiss zašilhal do temnoty uvnitř.

Tam, kde se předtím nacházela profesorova hlava, byly nyní dva záhadné drobné rudé plamínky připomínající svíčky.

Něco se musí odrážet od profesorových rohovek. Ale uvnitř byla tma; nebylo tam žádné světlo, které by se mohlo odrážet. Ty plamenné oči jako by si ho stále prohlížely.

Když světélka konečně zmizela a Prentiss zaslechl zvuk otevíraných dveří, zježily se mu vlasy na zátylku.

Když těžký a pomalý krok po dlážděném chodníku odezněl směrem k cestě, Prentiss zhluboka nabral plné plíce chladného nočního vzduchu a otřel si rukávem zpocenou tvář.

Co to s ním je? Chová se jako nejzelenější začátečník. Byl rád, že Crush musí obsluhovat televizní retranslátor v Cadillacu a nevidí ho.

Zvedl se na všechny čtyři a tiše se plížil ke ztemnělému oknu. Bylo to obyčejné výsuvné okno a několik vteřin stačilo, aby se provrtal sklem, vsunul dovnitř háček a zachytil západku. Když vklouzl do tmy přízemní místnosti, začaly krysy nervózně pištět.

Kapsle s přijímačem v jeho uchu promluvila. "Profesor se vrací!" zasípěl Crushův plechový hlas.

Prentiss v duchu zavrčel něco neslušného, ale nepřestal lovit z kapsy infračervený snímač.

Prsty druhé ruky se dotkl laryngofonu. "Dejte mi znamení, až dojde do ohybu chodníku," zasyčel. "A postarejte se, aby se tohle zaznamenalo na videopásku."

Ze všeho nejdřív věnoval pozornost přístroji.

Vyšetřovatel si dokonale zapamatoval jeho polohu. Přiblížil se ve tmě, jak nejbližší se odvážil, a zakroužil snímačem nad neobyčejným přístrojem, který předtím zahlédl na stole.

Pak se obrátil ke knihám na psacím stole a litoval, že nemá čas zaznamenat víc, než jen několik stránek.

"Je v ohybu," varoval ho Crush.

"Oukej," zamumlal Prentiss a citlivým prstem přejel po hřbetech knih. Jednu vybral, náhodně ji otevřel a přejel snímačem nad neviditelnými stránkami. "Máte signál?" vyzvídal naléhavě.

"Šéfe, je za dveřmi!"

Prentiss musel zasunout knihu zpátky, aniž by z ní stihl nasnímat víc. Okno za sebou zajistil právě v okamžiku, kdy se dveře laboratoře otevřely.

Kapitola dvě

O několik hodin později ontolog cynicky popřál dobré jitro svým recepčním a sekretářkám a vešel do své kanceláře. Unaveně a zamyšleně se sesunul na pojízdné křeslo a vytáhl infračervené negativy, které mezitím Crush vyrobil v temné komoře Cadillacu. Obzvláště zajímavá byla stránka ze starého německy psaného deníku. Pracně si ji znovu překládal:

"Jak jsem se nořil hlouběji do rukopisu, vyschlo mi v uštech a srdce mi počalo bít. Věděl jsem, že toto jest příspěvek, jemuž podobný má rodina nespátřila od dob Koperníkových, Rogera Bacona neb dokonce Aristotelových. Zdá se býti neuvěřitelné, že by tento zamlklý, vzrůstem nevelký muž, který nikdy neopustil Královec, mohl držeti klíč k všehomíru - nazývá jej *Kritikou zdravého rozumu*. A pochybuji, že by on sám nahlédal nejzazších důsledků svého učení, neboť říká, že nám nelze seznati skutečného tvaru či podstaty ničehož, to jest věc samu o sobě, das Ding-an-Sich, neboli *noumenon*. Má za to, že toto jest prvotní neznámo, jehož znalost jest vyhrazena toliko bohům. Nepojal podezření, že se lidstvo století za stoletím blíží konečnému poznání konečných věcí. I tento skvělý člověk by patrně řekl, že 600 let před Kristem byla Země kulatá stejně jako dnes. Já však vím, že tehdy byla plochá - stejně skutečně, jako jest dnes skutečně kulatá. Co se změnilo? Nikoliv Věc - sama - o - sobě, kterou nazýváme Zemí. Ne, to se změnila mysl člověka. Ten však ve své absurdní slepotě zaměňuje svůj vlastní duševní růst za stále širší používání vědy a přesnější metody bádání..."

Prentiss se usmál.

Luce byl nepochybně sběratel filosofických starých tisků. Zvláštní koníček, ale nic víc - jen koníček. Země zcela očividně nebyla nikdy plochá a vlastně za posledních několik miliard let nijak podstatně nezměnila tvar. Jakékoliv představy o plochosti Země, jaké mohli mít primitivové před pár tisíci lety nebo dokonce ještě Kantovi současníci, vyplývaly spíše z jejich nevědomosti než z přesných pozorování a člověka Luceova rozhledu mohly nanejvýš pobavit.

Prentiss se opět přistihl, jak se usmívá s tolerancí člověka, který stojí na ramenou dvaceti století vědy. Ti primitivové samozřejmě dělali, co uměli. Jenom neměli znalosti. Pracovali s dětinskými premisami a nedokonalými přístroji.

Svraštil obočí. Předpokládat, že používali dětinské premisy, bylo až příliš jednoduché. Na druhou stranu, stálo to skutečně za další přemýšlení? Jediné, v co mohl doufat, že objeví, bylo několik příkladů, jak nedostatečné přístroje spojené patrně s nekomplikovanými myšlenkovými vývody přespříliš zjednodušovaly svět dávných lidí. Přesto Prentisse, dokud případ nebyl uzavřen, automaticky zajímalo všechno, co zajímalo

toho zvláštního profesora Luceho.

Nadiktoval do dálnopisu:

"Geodetickému úseku. Spěšně. Heslovitý historický přehled představ o tvaru Země. Prentiss."

Když tak učinil zadost své povinnosti, okamžitě na ni zapomněl a pustil se do nahromaděných zpráv na stole.

O čtvrt hodiny později dálnopis cinkl a začal vytukávat přicházející zprávu.

"Řediteli. Ve věci Vašeho požadavku na stručnou historii představ o tvaru Země. Chaldejci a Babyloňané (podle hlíněných tabulek z Aššurbanipalovy knihovny), Egypťané (podle Ahmesova papýru, asi 1700 před Kristem), Kréťané (podle nápisů v královské knihovně v Knóssu, asi 1300 př. Kr.), Číňané (podle Ču-Kangova rkp. asi 1100 př. Kr.), Féničané (podle zlomků z Tyru asi 900 př. Kr.), Hebrejci (podle neznámého biblického historika asi 850 př. Kr.) a nejstarší Řekové (podle mapy zcestovalého zeměpisce Hekatea, 517 př. Kr.) věřili, že Země je plochý kotouč. Avšak od 5. stol. př. Kr. všeobecně uznáván kulový tvar Země..."

Následovalo ještě několik řádků o pracích zaměřených na zpřesňování zploštění u pólů, ale Prentiss už ztratil zájem. Zpráva nevrhala žádné světlo na Luceho koníček a neobsahovala žádné možné ontologické důsledky.

Odhodil výtisk do koše a vrátil se k hlášením, která ležela před ním.

O několik minut později se začal v křesle neklidně vrtět, rozmrzele stočil pohled k dálnopisu a zase se přiměl vrátit k práci.

Bezvýsledně.

Nadáváje si posměšně do idiotů, zavrčel do stroje:

"Geodetickému úseku. Ve věci vašeho přehledu o vývoji názorů na tvar Země. Čemu přičítáte příklon k víře v kulový tvar po Hekateovi? Spěšné. Prentiss."

Vteřiny odtikávaly.

Netrpělivě bubnoval prsty do stolu, pak se zvedl a začal přecházet sem a tam.

Když dálnopis cinkl, skočil k němu, nahnul se nad stůl a hltal vytukávaná slova.

"Pozdní Řekové odvodili kulový tvar z pozorování, že z přibližující se lodi se nejprve objeví na obzoru stěžeň a až potom příď. Není známo, proč lidé plavící se po moři podobné pozorování nezaznamenali již dříve..."

Prentiss si zamyšleně mnul bradu. Co to vlastně hledá?

Napůl vylihnutou domněnku, že Země kdysi skutečně byla plochá, odsunul zpět do nejzazších koutů mysli.

Nu, a co nebe? Zcela bezpečně neexistovaly žádné záznamy o tom, že by se během krátkého života lidstva změnilo.

Zkusí ještě jednu ránu od boku a nechá toho.

"Astronomickému oddělení. Dodejte mi स्पěšně srovnání starověkých a moderních měření velikosti a vzdálenosti Slunce."

Za několik minut četl odpověď:

"Pomineme-li Platóna, o jehož údajích se předpokládá, že nemají reálný podklad (naměřil vzdálenost Slunce pouze dvojnásobnou oproti vzdálenosti Měsíce), přicházíme k první uznávané 'autoritě'. Ptolemaios (Almagest, asi 140 př. n. l.) měřil poloměr Slunce a stanovil jeho velikost na 5,5 poloměru Země (ve skutečnosti 109); vzdálenost Slunce stanovil na 1210 poloměrů Země (ve skutečnosti 23 000). Relativně přesná měření pocházejí až ze 17. a 18. století..."

Tohle všechno už někde četl. Rozdíl se dal snadno vysvětlit primitivními přístroji. Bylo bláznovství se v tom vrtat dál.

Ale už bylo příliš pozdě.

"Astronomickému oddělení. Byly příčinou chybných Ptolemaiových měření nedostatečně přesné přístroje?"

Brzy měl odpověď:

"Řediteli: Příčiny Ptolemaiových chyb při měření Slunce nejsou zcela jasné. Používal astroláb o přesnosti 10 úhlových vteřin a vodní hodiny, klepsydru s Heronovými zdokonaleními. Se stejnými přístroji a s použitím moderní hodnoty π Ptolemaios změřil poloměr Měsíce (0,29 poloměru Země oproti skutečnému 0,273) a jeho vzdálenost (59 poloměrů Země oproti skutečným 60 $\frac{1}{3}$). Zde byly přístroje dostatečně přesné. Upozorňujeme, že Koperník s využitím v zásadě moderních přístrojů a postupů 'potvrdil' Ptolemaiovu hodnotu vzdálenosti Slunce 1200 poloměrem Země. Pro tak zjevnou chybu není žádné vysvětlení."

Pokud ovšem, našeptávalo Prentissovi něco, Slunce nebylo blíž a úplně jiné až do 17. století, kdy Newton řekl světu, kde a jak velké Slunce *má být*. Avšak vážně uvažovat o *tomto* řešení bylo příliš absurdní. To dřív připustí, že se zbláznil.

Ontolog si zamyšleně hryzal spodní ret a hleděl do zprávy v dálnopisu.

Roztržitě si uvědomil, že civí na symbol " π " ve zprávě. Tady přinejmenším bylo něco, co bylo vždycky stejné a vydrží to tak navždy. Natáhl ruku, aby vyklepal dýmku do velkého kruhového popelníku vedle dálnopisu a při druhém klepnutí se zarazil. Vylovil ze stolu krejčovskou míru a napnul ji přes popelník. Deset palců. Pak ji ovinul kolem obvodu. Jedenatřicet a půl palce. Docela dobrý výsledek, uvažoval. Byl to výsledek, k jakému se mohl dopracovat každý zvědavý školák.

Obrátil se zase k dálnopisu.

"Matematickému úseku. Dodejte spěšně stručný historický přehled hodnoty π . Prentiss."

Nemusel čekat dlouho.

"Řediteli. Ve věci historie π . Babyloňané používali hodnotu 3,00. Aristoteles provedl vcelku přesný fyzikální a teoretický odhad. Jako první se k dnes používané hodnotě propracoval Archimédes s využitím teorie limit..."

Bylo toho víc, ale Prentiss to už nevnímal. Bylo nemyslitelné, že by se π během těch dvou tisíc let, která oddělovala Babyloňany od Archiméda, zvětšilo. A přesto ho to rozčilovalo. Jak to, že se nedopracovali k lepšímu výsledku než 3? Kterékoliv dítě s kouskem provázku jím mohlo dokázat chybu.

Nesčetné generace moudrých, pečlivých chaldejských astronomů s neuvěřitelnou přesností měřily čas a polohy hvězd a nevěděly by si rady s kouskem provázku a s pí? To nedávalo smysl. Pí se určitě nezvětšilo o nic víc, než se babylónský rok o 360 dnech protáhl v moderní rok o 365 dnech. Vždycky bylo stejné, řekl si. Primitivové neměřili přesně, to je všechno. To *musí* být vysvětlení.

Doufal.

Znovu se usadil u stolu, chvilku zíral do svého poznámkového bloku a začal psát:

"Prověřit historii gravitace - zrychlení. Aristoteles prý nemohl objevit zrychlení. Galileo se stejnými přístroji včetně stejně hrubých vodních hodin to dokázal. Proč? ... Někaké ohlášené průchody Vulkánu od r. 1914, kdy Einstein vysvětlil výstřednost dráhy Merkuru pomocí relativity místo na základě existence hypotetické planety bližší Slunci? ... Jak to, že Oliver Lodge dokázal odhalit pohyb éteru a Michelson ne? Je možné, že by Lorentzova kontrakce před Michelsonovým experimentem nebyla fyzikální skutečností? ... Kolik chemických prvků bylo předpovězeno před objevením?"

Několikrát nepřítomně poklepal na blok a pak si nechal zavolat asistenta pro výzkum. Měl sotva čas vysvětlit, co chce, než bude muset odjet na Luceho seminář.

A stále si nebyl jistý, jak do toho zapadají ty krysy.

Kapitola tři

Profesor Luce mu to zanedlouho přiblížil.

"Dobrá, pánové," uzavřel hodinu, "myslím, že v tomhle budeme muset pokračovat na příští přednášce. Asi jsme to dnes o chvilku přetáhli; můžete jít. Pane Prentissi, na slovíčko!"

Vyšetřovatel s upřímným překvapením vzhlédl. "Ano, pane?" Plochá pistole v podpažním pouzdru mu náhle připadala příjemně těžká.

Uvědomil si, že se blíží okamžik rozuzlení, že než dnes opustí areál univerzity, bude vědět, zda ten podivín je neškodný fyzik, oddaný své práci a svému zvláštnímu koníčku, anebo zda ztělesňuje nebezpečí pro lidstvo. Profesor začal jednat, což byl nečekaný obrat.

"Pane Prentissi," pokračoval Luce ze stupínku, "mohl byste na chvilku zajít do mé kanceláře, než odejdete?"

"Jistě," řekl Prentiss. Zatímco se skupina rozcházela, následoval vyhublého vědce do dveří, které vedly do Luceho malého kabinetu za posluchárnou.

Ve dveřích téměř neznatelně zaváhal; Luce to postřehl a sardonicky se uklonil. "Až po vás, pane!"

Vysoký muž ukázal na židli vedle svého psacího stolu. "Posaďte se, pane Prentissi."

Oba sedící muži se na sebe dlouho upřeně dívali.

Posléze profesor promluvil. "Asi před patnácti roky jeden bystrý mladík jménem Rogers napsal na univerzitě ve Vídni doktorskou dizertaci, kterou nazval... 'Bezděčné přizpůsobení

přijímaných smyslových vjemů vnímající mase'."

Prentiss sáhl do kapsy pro dýmku. "Ano?"

"Jedna kopie dizertace byla zaslána Stipendijní společnosti, která financovala jeho studia. Všechny ostatní zabavil Mezinárodní úřad pro cenzuru a také Stipendijní společnost byla požádána, aby svou kopii odevzdala. Ale ta nebyla k nalezení."

Prentiss se soustředil na zapalování dýmky. Přemítal, zda chvění plaménku zápalky není příliš nápadné.

Profesor se obrátil ke stolu, otevřel svrchní zásuvku a vytáhl tenkou knihu vázanou v černé kůži.

Vyšetřovatel se zakuckal a vykašlal oblak dýmu.

Profesor se tvářil, jako by si toho nevšiml. Otevřel knihu na začátku a začal číst: "...dizertační práce částečně splňující požadavky pro udělení doktorátu filozofie na Vídeňské univerzitě. A. P. Rogers, Vídeň." Zavřel knihu a zamyšleně si ji prohlížel. "Adam Prentiss Rogers - vlastník mozku, jaký se objeví sotva jednou za století. Odhalil bohy - a zmizel."

Prentiss potlačil zachvění, když se jeho pohled setkal s těmi hlubokými, nesmiřitelnými propastmi v očích naproti němu.

Hra na kočku a myš skončila. Svým způsobem mu to přineslo úlevu.

"Pročpak jste tehdy zmizel, pane Prentissi-Rogersi?" vy-
zvídal Luce. "A proč jste se nyní zase objevil?"

Vyšetřovatel vyfoukl oblak dýmu k nízkému stropu. "Abych lidem, jako jste vy, zabránil v zavádění smyslových vjemů, které se *nedají* přizpůsobit naší současné vnímající mase. Abych udržel realitu takovou, jaká je. To, myslím, odpovídá na obě otázky."

Druhý muž se usmál. To nevěstilo nic dobrého. "A podařilo se vám to?"

"Nevím. Předpokládám, že zatím ano."

Vyhublý muž pokrčil rameny. "Takže zítřkem se nezabýváte. Já si myslím, že se vám to nepodařilo, ale nemohu si být jistý, dokud skutečně neprovedu experiment, který stvoří nezvyklé smyslové vjemy." Naklonil se kupředu. "A tím se dostávám k jádru věci, pane Prentissi-Rogersi. Kromě vás - a patrně kromě cenzorky - vím o matematickém popisu reality víc než kdokoliv jiný na světě. Možná o něm vím i pár věcí, které vy neznáte. V jiných ohledech jsem slabý - protože jsem vaše výsledky pochopil spíš na základě pouhé logiky než skutečného prozření. A logika, jak víme, je použitelná jen v jistých neurčitě stanovených mezích. Ale ve vývoji praktického zařízení - skutečného přístroje - pro změnu přijímaných smyslových vjemů ve velkém měřítku, jsem daleko před vámi. Viděl jste včera v noci můj přístroj, pane Prentissi-Rogersi? Jen mi to řekněte, nestyďte se."

Prentiss mohutně zatáhl z dýmky.

"Viděl jsem jej."

"Rozumíte mu?"

"Ne. Nebyl tam celý. Alespoň to zařízení na stole nebylo kompletní. Nebylo tam nic víc, než polarizační hranol a goni-

ometr."

"Ale, vy jste chytrý! Bylo ode mne moudré, že jsem vám tam nedovolil zůstat příliš dlouho - ne déle, než stačilo na zchlazení vaší zvědavosti. Podívejte! Já vám nabízím partnerství. Zkontrolujte moje údaje a přístroj a na oplátku můžete být u toho, až budu provádět svůj experiment. Dosáhneme spolu osvětlení. Budeme vědět všechno. Stanou se z nás bohové!"

"A co ty dvě miliardy ostatních lidí?" namítl Prentiss a zlehka přitlačil na své podpažní pouzdro.

Profesor se lehce pousmál. "Jejich pomatenost - za předpokladu, že vůbec budou existovat dál - bude samozřejmě trochu výraznější. Ale proč si s nimi dělat starosti?" Vlčí ústa se zkřivila o něco víc. "Nechtějte po mně, abych věřil tomuto výlevu altruismu, pane Prentissi-Rogersi. Řekl bych, že se bojíte postavit se tomu, co leží za tou naší takzvanou 'realitou'."

"Alespoň se svým strachem stavím na správnou stranu." Vstal. "Chcete mi ještě něco říci?"

Věděl, že to pronáší už jen tak pro formu. Luce si musel sám uvědomovat, že zavalil už půl tuctu důvodů k zatčení během stejného počtu minut: už jen prosté vlastnictví chybějící kopie dizertace, či otevřené přiznání k plánům na experimenty s realitou a pokus o korupci vysokého úředníka cenzury. A přesto se ten člověk choval, jako by mu vůbec nehrozil konec kariéry.

Luce nafoukl tváře a krátce si povzdechl. "Škoda, že v této záležitosti nedokážete být rozumný, pane Prentissi-Rogersi. Nicméně přijde čas, víte, kdy budete muset změnit názor a projít... skrz; dalo by se to tak říci? Vlastně je možné, že budeme oba závislí na společnosti toho druhého - *tam venku*. I bohové se musí občas pozdravit a já mám pocit, že se docela skamarádíme. Takže se nerozcházejme jako nepřátelé."

Prentissova ruka zajela pod klop saka a vytáhla automatickou zbraň s tupým nosem. Měl chmurnou předtuchu, že to je marné a že se mu profesor potichu vysmívá, ale neměl na vybranou.

"Jste zatčen," řekl bezvýrazně. "Pojďte se mnou."

Druhý muž pokrčil rameny a z hrdla se mu vydralo cosi jako nehlučný výsměšný smích. "Jistě, pane Prentissi-Rogersi."

Vstal.

Místnost okamžitě zčernala neproniknutelnou tmou.

Prentiss třikrát vystřelil a záblesk pokaždé osvětlil vyzáblou chichotající se postavu.

"Šetřte střelivem, pane Prentissi-Rogersi. Do intenzívní diamagnetické clony olovo daleko nepronikne. Prostudujte si magnetický tlumič laboratorních vah, až se zase vrátíte do budovy Cenzury!"

Někde práskly dveře.

O několik hodin později si Prentiss se špatně skrývaným znechucením měřil očima svého pomocníka. Crush věděl, že si E pozvala Prentisse, aby si spolu pohovořili o důsledcích Luceova útěku, a tajně s ním soucítil. Prentiss nesnášel soucit. Byl by raději, kdyby mu ten astmatický malý chlapík řekl, jakou udělal

pitomost.

"Co chcete?" zavrčel Prentiss.

"Pane," zalapal Crush omluvně po dechu. "Nesu zprávu o tom přístroji, který jste nasnímal v Luceho laboratoři."

Prentiss ihned změkl, ale potlačil veškeré známky zájmu. "Co s ním je?"

"V podstatě, pane," zasípal Crush, "je to jenom Nicolův polarizační krystal připevněný na goniometru. Podle rutinního šetření ho vybrousil jeden zapadlý optik, který na tom pracoval devět roků a prakticky celý ten čas strávil jen na ploše řezu hranolu. Dává vám to nějaký smysl, pane?"

"Zatím žádný. Co mu na tom trvalo tak dlouho?"

"Podle jeho vlastních slov vybrousit absolutně plochou stěnu, pane."

"To je zvláštní. To by znamenalo hranici složenou výhradně z molekul jedné krystalové vrstvy, něco, o co se nikdo nepokoušel od dob palomarského reflektoru."

"Ano, pane. A na tom goniometrickém podstavci byla na číselníku jediná hodnota - čtyřicet pět stupňů."

"Očividně," uvažoval Prentiss nahlas, "má být ten nikol použit jenom pro světlo dopadající pod uhlem čtyřiceti pěti stupňů. Takže je patrně nanejvýš důležité - ale proč, to nevím - aby ten uhel byl *přesně* čtyřicet pět stupňů. Předpokládám, že mi řeknete, že ta goniometrická montáž je opatřena velmi přesným systémem adjustace."

Z ničeho nic si Prentiss uvědomil, že na něho Crush zírá se směsicí podezření a obdivu.

"Nuže?" vyzvídal ontolog netrpělivě. "Jaký je ten adjustační mechanismus? Určitě ne geometrický. Ten je příliš hrubý. Takže optický?"

Crush zachrčel do kapesníku. "Ano, pane. Hranol se velmi zvolna otáčí v tenkém paprsku světla. Část světla se odráží a část láme dovnitř hranolu. Při přesně čtyřiceti pěti stupních se podle Jordánova zákona přesně polovina odráží a přesně polovina láme. Oba paprsky jsou snímány fotoelektrickými relé, která zastaví otáčivý mechanismus v okamžiku, kdy je intenzita obou paprsků přesně stejná."

Prentiss si nervózně zamnul ucho. Bylo to záhadné. Co se Luce chystá provádět s tak znamenitě vybroušeným nikolem? V tom okamžiku by byl dal deset let života za sebemenší náznak, jaký přístroj má nikol doplnit. Určitě to bude něco optického a nějak to bude souviset s neurotickými krysami. Co to Luce řekl té noci v laboratoři? Něco o zpomalení fotonu. A co se pak má stát s vesmírem? Něco jako když se nepatrně kousne do balónku, řekl Luce.

A jak to všechno *zapadá* dohromady s jistými nemožnými, třebaže ze sylogistického hlediska nevyhnutelnými závěry, které vyplývaly z Prentissova nedávného pátrání v historii lidského vědění?

Nebyl si jistý. Čím si však *byl* jistý, bylo to, že Luce v nejbližší době ten záhadný přístroj použije ke změně vnímatelného vesmíru v tak rozsáhlém měřítku, že lidstvo při tom

míchání karet zmizí. Bude o tom muset přesvědčit E.

Pokud to nedokáže, vyhledá Luceho sám, zabije ho holýma rukama a důvody bude shánět až potom.

V daném okamžiku se řídil výhradně intuicí, ale až předstoupí před E, měl by raději mít už něco pohromadě.

"Půjdem, pane?" promluvil Crush. "Vaše sekretářka vzkazuje, že letadlo čeká."

Obraz znázorňoval muže v červeném klobouku a černém rouchu sedícího za vysokým soudcovským stolem. Pět dalších mužů v červených kloboucích sedělo u nižšího stolu po jeho pravici a čtyři jiní po jeho levici. Před stolem v osamoceném vyvržení klečela postava.

"Odsuzujeme tě, Galileo Galilei, k formálnímu vězení tohoto Svatého úřadu na dobu stanovenou dle Naší libosti a jako prospěšné pokání ti nařizujeme po příští tři roky jednou týdně odrecitovat sedm kajících žalmů."

Prentiss se odvrátil od nápisu k méně čitelné tváři E. Ta oválná tvář s olivovým nádechem byla hladká, bez vrásek, a to i kolem očí, a černé vlasy byly rozčísnuté uprostřed a na zátylku stažené do uzlu. Neměla žádný make-up a očividně žádný nepotřebovala. Oděná byla v černém volném manažerském kostýmu, který podtrhoval její dokonale utvářené tělo.

"Víš," řekl Prentiss chladně, "mám za to, že se ti líbí být cenzorkou. Máš to v krvi."

"Máš naprostou pravdu. Líbí se mi být cenzorkou. Podle Speera účinně sublimuji komplex viny stejně zvláštní jako neodůvodněný."

"Velice zajímavé. Něco jako komplex pykání za viny předků, co?"

"Co tím myslíš?"

"Žena přivedla člověka na cestu vědění a sebezničení a od té doby se stále marně pokouší zastavit lavinu. V tobě koluje obzvláště silný pocit odpovědnosti a viny a já se vsadím, že se občas v noci budíš zalitá chladným potem s pocitem, že jsi právě utrhla nějaké zakázané ovoce."

E s ledovým výrazem sledovala pošukávající se koutky vyšetřovatelových rtů. "Jediná případná otázka je," prohlásila ostře, "jestli se Luce zabývá ontologickými experimenty, a pokud ano, zda jsou nebezpečné."

Prentiss vzdychl. "Je v tom až po uši. Ale o co přesně jde a jak je to nebezpečné, mohu pouze hádat."

"Tak hádej."

"Luce je přesvědčený, že vyvinul přístroj pro praktické, předpověditelné změny smyslových vjemů. Doufá, že s tím zařízením provede něco, co rozbije fyzikální zákony na padrť. Výsledná realita bude patrně nepoznatelná i pro profesionálního ontologa, natož pak pro masu lidstva."

"Vypadáš, jako bys byl přesvědčený, že to může dokázat."

"Pravděpodobnost je vysoká."

"To stačí. Vždycky máme co dělat jen s pravděpodobnostmi. Nejbezpečnější by samozřejmě bylo vypátrat Luceho a zabít ho,

jakmile ho uvidíme. Na druhou stranu i ten sebemenší náznak skandálu vyústí v to, že Kongres náš Úřad skrouhne, takže musíme postupovat opatrně."

"Jestli je Luce opravdu schopný udělat to, co tvrdí," ozval se Prentiss zachmuřeně, "a my ho to necháme udělat, nebude už vůbec žádný Úřad - ani žádný Kongres."

"Já vím. Buď si jistý, že pokud dojdou k závěru, že Luce je nebezpečný a měl by zemřít, nebudu brát ohledy na život a kariéru nikoho v Úřadě, sebe nevyjímajíc."

Prentiss přikývl a přemítal, jestli to E skutečně myslí vážně.

Žena pokývala hlavou. "Poprvé stojíme před možným porušením naší direktivy, zakazující ontologické experimenty. Jsme nakloněni tomu, zabránit hrozícímu porušení tak, že připravíme o život člověka. Myslím, že bychom se měli jednou provždy dohodnout, zda jsou tak tvrdá opatření na místě, a právě proto jsem vás sezvala na poradou štábu. Máme v úmyslu znovu otevřít celou otázku ontologických experimentů a jejich důsledků."

Prentiss v duchu zaúpěl. V tak důležitých záležitostech rozhodoval štáb hlasováním. Na kratičký okamžik viděl sám sebe, jak se snaží přesvědčit E-iny tvrdohlavé vědce o tom, že lidstvo mění "realitu" století za stoletím - že ne tak dávno byla Země "plochá". Ano, už tomu začínal sám věřit!

"Tudy, prosím," vybídla ho E.

Kapitola čtyři

Po pravici E seděl postarší muž jménem Speer, slavný psycholog. Po její levici seděl Goring, poradce štábu pro nukleoniku, vedle něj Burchard, vynikající chemik a ředitel západní oblasti, pak následoval Prentiss a posléze Dobbs, známý metalurg a ředitel střední oblasti.

Prentiss se neměl rád s Dobbssem, který hlasoval proti jeho ustanovení do funkce ředitele východní oblasti.

E oznámila: "Bylo by vhodné toto slyšení zahájit přehledem základů. Pane Prentissi, co je to realita?"

Ontolog sebou škubl. Na to, aby svou teorii načrtl v dizertaci, potřeboval dvě stě stránek a i tak měl podezření, že ho hodnotitelé nechali projít jen proto, že dizertace byla nesrozumitelná - a tudíž musela být dílem génia.

"Nu," spustil kysele, "musím se přiznat, že nevím, co to je *skutečná realita*. To, co většina z nás nazývá realitou, je pouze komplexní syntéza přijímaných smyslových vjemů. Samo o sobě to tedy není nic víc, než pracovní hypotéza v mysli každého z nás, neustále podrobovaná korekcím. V minulosti byl tento proces pomalý a bezpečný. Dnes však musíme uvažovat o následcích okamžité a vše zahrnující korekce - korekce tak dalekosáhlé, že může lidstvo konfrontovat přímo se skutečnou realitou, se světem věcí o sobě - se světem Kantových *noumen*. To by podle mého mělo stejně katastrofální následky, jako když vysadíte partu dětí uprostřed pralesa. Budou se muset od začátku učit i ty nejjednodušší věci - co se dá jíst, jak se chránit před

živly, a dokonce budou muset vyvinout i nový jazyk, aby se dokázaly vypořádat s novými problémy. Přežije jich jenom několik málo.

Tomu se chceme vyhnout, což můžeme udělat, pokud zabráníme jakékoli prudké změně smyslových vjemů v naší současné realitě."

Nejistě se rozhlédl po tvářích kolem. Byl to mizerný začátek. Speerovy vrásčité rysy se stahovaly do klidného úsměvu a psycholog podle všeho studoval vzduch nad Prentissovou hlavou. Goring ho sledoval vážnýma, bezvýraznýma očima. E lehce přikývla, když Prentissův pohled sklouzl po ní ke zmateně se tvářícímu Burchardovi a posléze k Dobbsovi, který nasadil otevřeně pohrdavý výraz.

Speer a Goring půjdou ovlivnit nejlépe. Speer díky svému nedostatečnému přehledu v přírodních vědách, Goring proto, že nukleonika byla momentálně v takovém pohybu, až jaderní odborníci vyjadřovali nejvážnější pochybnosti o zákonech uctívaných Burchardem a Dobbsem. Burchard skýtal jen chabou nadějí. A Dobbs?

Dobbs prohlásil: "Nevím, o čem to tu, u čerta, mluvíte." S nevyřčeným, nicméně zjevným dovětkem: A myslím, že to nevíte ani vy.

A ani Prentiss sám si vůbec nebyl jistý, zda to skutečně ví. Ontologie byla přinejlepším těžko uchopitelná záležitost.

"Mám námítky proti výrazu 'skutečná realita'," pokračoval Dobbs. "Věc buď je reálná, nebo není. To nemůže změnit žádný, jakkoliv fantastický filozofický systém. A pokud je reálná, pak poskytuje předvídatelné a reprodukovatelné smyslové podněty, které nepodléhají změně, pomineme-li ovšem mysl bláznů."

Prentissovi se už dýchalo lehčeji. Měl jasno o další strategii. Bude se soustředit na Dobbse a trochu hrát bokem i na Burcharda. Speer a Goring nepojmou žádné podezření, že jeho argumenty jsou ve skutečnosti určeny jim. Vytáhl z kapsičky u vesty zlatou minci a posunul ji přes stůl Dobbsovi, přičemž si dával dobrý pozor, aby necinkla. "Vy jste metalurg. Řekněte nám, prosím, co to je."

Dobbs zdvihl minci a podezřívavě si ji prohlédl. "Celkem očividně to je pětidolarovka vyražená ve Fort Worthu v roce devatenáct set šedesát dva. Mohu vám dokonce říci složení, kdybyste chtěl."

"Pochybuji, že byste mohl," opáčil Prentiss chladně. "Protože, abyste věděl, držíte padělek, vyražený v mých vlastních laboratořích minulý týden speciálně pro tuto poradou. Vlastně, pokud mi prominete, že vám to říkám tak bez obalu, jsem myslel na vás, když jsem tu minci nařídil vyrazit. Neobsahuje vůbec žádné zlato - pusťte ji na stůl."

Mince vyklouzla užaslému metalurgovi z prstů a zazvonila na dubové desce stolu.

"Slyšíte ten falešný zvuk?" dotíral Prentiss.

Zardělý Dobbs si odkašlal a prohlížel si minci důkladněji. "Jak jsem to měl vědět? To přece není žádná ostuda. Spousta

šikovně vyrobených padělků se dá odhalit jenom v laboratoři. Mně se zdálo, že má barvu trochu do červena, ale to se dá připsat osvětlení v místnosti. A samozřejmě jsem ji nepodrobil sluchové zkoušce, než jsem se vyslovil. Má rozhodně dutý zvuk. Očividně to je slitina mědi a olova, patrně s malou příměsí stříbra, aby zvonila trochu lépe. Dobře, unáhlil jsem se v úsudku. A co? Co to dokazuje?"

"Dokazuje to, že jste na základě stejných smyslových premis dospěl ke dvěma odlišným, zřetelně rozdílným a navzájem se vylučujícím realitám. Dokazuje to, jak snadno se dá realita korigovat. A to ještě není všechno, jak zanedlouho..."

"Dobrá," skočil mu Dobbs nedůtklivě do řeči. "Ale po úvaze jsem připustil, že je falešná, ne?"

"Což jen názorně dokládá další slabinu našeho rutinního přijímání a hodnocení předtříděných informací. Když nám nepochybná autorita sdělí něco jako fakt, okamžitě, aniž bychom si toho byli vědomi, *změníme* smyslové podněty, které přijímáme, tak, aby s tímto *faktem* byly ve shodě. Mince náhle získá načervenalý nádech mědi a zní sluchu falešně."

"Ten podezřelý zvuk bych byl postřehl v každém případě," namítal Dobbs paličatě, "i bez pomoci 'nepochybné autority'. Mince cinkne vždycky stejně bez ohledu na to, co o ní tvrdíte."

Prentiss koutkem oka zahlédl, jak se Speer široce zubí. Odhalil starý psycholog jeho trik? Zkusí to.

"Doktore Speere," oslovil ho, "myslím, že můžete našemu pochybujícímu příteli sdělit něco zajímavého."

Speer se suše zachechtal. "Byl jste dokonalé pokusné morce, Dobbsi. Ta mince je pravá."

Metalurgovi poklesla čelist. Prázdně přejížděl pohledem od jednoho obličeje ke druhému. Pak mu tváře zvolna zrudly. Práskl mincí o stůl. "Možná jsem pokusné morce. Ale jsem také realista. Myslím si, že to je kousek kovu. Můžete mě zmást, pokud jde o jeho barvu a složení, ale svou podstatou a souhrnem vlastností je to kousek kovu." Postupně se upřeně zadíval na Prentisse i na Speera. "Popírá to snad někdo?"

"Rozhodně ne," opáčil Prentiss. "Naše duševní škatulky jsou v tomto ohledu totožné; přijímají tutéž smyslovou definici 'kousku kovu' nebo 'mince'. Ať už je tento předmět cokoliv, vyvolává podněty, které naše mysl jsou schopné zaregistrovat a abstrahovat jako 'minci'. Ale uvědomte si: my v tom rozeznáváme minci. Ale kdybych dokázal své kortikální škatulky zpřeházet, mohl bych zjistit, že to je židle, parní lázeň, třeba i s doktorem Dobbem uvnitř, nebo, pokud by to zpřeházení bylo extrémně velké, by vůbec nemusel existovat sémantický vzorec, do kterého by se vnímané podněty daly uspořádat. Nebylo by tam vůbec nic!"

"Jistě," ušklíbl se Dobbs. "Mohl byste přímo skrz to projít."

"A proč ne?" otázal se Prentiss vážně. "Myslím si, že to třeba děláme neustále. Hmota je ta nejprázdnější věc, jakou si dokážeme představit. Kdybyste tuhle minci stlačil tak, že by

zmizely mezery mezi atomy a elektrony, které ji tvoří, neviděl byste ji ani pod mikroskopem."

Dobbs se zahleděl na záhadnou minci, jako by mohla nečekaně vysunout panožku a pohltit ho. Pak řekl bezvýrazně. "Ne. Tomu nevěřím. Existuje jako mince a jenom jako mince - ať už o tom vím, nebo ne."

"Nuže," riskl to Prentiss, "a co vy, doktore Goringu? Je pro vás ta mince reálná?"

Nukleonik se usmál a pokrčil rameny. "Když o tom příliš nepřemýšlím, je docela reálná. A přece..."

Dobbsovu tvář přelétl mrak. "A přece co? Tady leží. Pochybujete snad o tom, co vám říkají vlastní oči?"

"To je právě ta potíž." Goring se naklonil kupředu. "Moje oči mi říkají: Tady leží mince. Teorie mi říká: Tady je nakupení hypotetických poruch hypotetického subéteru v hypotetickém éteru. Princip neurčitosti mi říká, že nikdy nemohu znát současně hmotnost a polohu těchto hypotetických poruch. A jako fyzik vím, že samotná skutečnost, že něco pozoruji, stačí, aby se stav toho něčeho změnil oproti stavu před pozorováním. Nicméně dělám ústupek v tom, že dovolím svým smyslům a praktické zkušenosti na tento konkrétní kousek neznáma nalepit cedulku. X poté, co zasáhlo moji mysl (bez ohledu na to, co *ta* vlastně je!), rovná se mince. Jediná rovnice o dvou neznámých nemá řešení. Nejlepší, co mohu říci, je, že tohle je mince, ale patrně ne..."

"Ha!" prohlásil Burchard. "Chybnost této pozice vám mohu velmi rychle dokázat. Pokud naše mysli z tohoto dělají minci, pak také naše mysli z tohoto malého předmětu dělají popelník, z tamtoho předmětu okno a z věci, která nás podpírá, židli. To byste už mohl také říci, že to my vytváříme vzduch, který dýcháme, a třeba i hvězdy a planety. Čili, když dovedu Prentissovou představu k logickému závěru, vesmír sám je dílem člověka - a to je závěr, ke kterému on sám jistě dospět nechtěl."

"Ale ano," ozval se Prentiss.

Zhluboka se nadechl. Už se tomu tématu nemůže dál vyhýbat. Musí zaujmout stanovisko. "A aby bylo jasné, že mi rozumíte správně, ať už se mnou souhlasíte nebo ne, říkám výslovně, že věřím, že viditelný vesmír je dílem člověka."

Dokonce i E se tvářila překvapeně, ale neříkala nic.

Ontolog rychle pokračoval: "Všichni pochybujete o mém duševním zdraví. Ještě před týdnem bych o něm pochyboval sám. Ale od té doby jsem provedl rozsáhlý výzkum v historii vědy. A opakuji, *vesmír je dílem člověka*. Věřím, že člověk zahájil svou existenci v jakémsi neuvěřitelně jednoduchém světě - v původním a skutečném *noumenu* našeho současného vesmíru. A že během století člověk rozšířil svůj malý svět do současné rozlehlosti a nepochopitelné složitosti výhradně prostřednictvím představivosti.

A následně věřím, že to, co většina z vás nazývá 'reálným' světem, se mění už od doby, kdy naši předkové začali myslet."

Dobbs se povýšeně usmál. "Ale jděte, Prentissi. To je jen řečnický popis vědeckého pokroku v uplynulých staletích. Ve stejném smyslu se dá říci, že moderní doprava a komunikace zmenšily Zemi. Jistě ovšem připustíte, že fyzikální stav věcí je v zásadě neměnný od doby, kdy se zformovaly galaxie a Země začala chladnout, a že jednoduché kosmologie raného člověka byly jednoduše výsledkem nedostatku prostředků k získání přesných informací."

"To *nepřipouštím*" odsekl Prentiss bez obalu. "Trvám na tom, že jejich informace byly v podstatě přesné. Trvám na tom, že v jednom období naší historie byla Země plochá -stejně plochá, jako je dnes kulatá, a nikdo, kdo žil před Hekateem, by nemohl dokázat nic jiného, i kdyby měl k dispozici ty nejdokonalejší moderní přístroje. Jeho vědomí bylo *přizpůsobené* dvourozměrnému světu. Kdokoliv z nás, kdyby byl přenesen do Hekateova světa, by ovšem mohl zakrátko způsobit kulatost Země. Naše mysli jsou přizpůsobeny trojrozměrnému světu. Za pár tisíc let může přijít den, kdy bude čtyřrozměrná Země běžná i pro školáky; lidé budou intuitivně přizpůsobeni relativistickým představám." A potutelně dodal: "A ti méně inteligentnější z nich se asi budou snažit připisovat naši trojrozměrnou planetu našim hrubě nepřesným přístrojům, protože jim bude jasné jako den, že jejich planeta má čtyři rozměry!"

Kapitola pět

Dobbs při této fantastické představě odfrkl. Ostatní vědci hleděli na Prentisse s nedůvěřivým úžasem.

Goring se opatrně ozval: "Až do jistého bodu vás dokáži sledovat. Chápu, že primitivní společnost může začít s omezeným množstvím fakt. Bude vytvářet teorie, aby tato fakta uvedla do vzájemného souladu i do celkového řádu, tyto teorie budou vyžadovat existenci nových, dodatečných fakt a při pátrání po těchto druhotných faktech se ukáže, že vnější údaje do těchto prvních teorií nezapadají. Bude tedy zapotřebí druhotných teorií, z nichž vyplynou další dosud netušená fakta, jejichž potvrzování odhalí další nekonzistentnosti. A tak nás postup od fakt k teorii, od této teorie k dalším faktům, od nich k další teorii a tak dále nakonec dovede k současnému stavu poznání. Vyplývá to z vašich argumentů?"

Prentiss přikývl.

"Nepřipustíte ovšem, že fakta celou dobu existují a jenom čekají na objevení?"

"Prosté, nekomplikované *noumenon* existuje celou dobu, to ano. Ale nový fakt, nová interpretace *noumena*, je obecně vynálezem člověka - duševním výtvozem, chcete-li to tak říci. Bude to jasnější, když uvážíte, jak zřídka se objevují nová fakta dřív, než vznikne teorie k jejich vysvětlení. Obvykle při výzkumu nejprve přichází teorie, za kterou v krátké době následuje 'objev' různých fakt, která se z ní dají odvodit."

Goring se stále tvářil skepticky. "To ještě neznamena, že by ta fakta celou dobu neexistovala."

"Že ne? Podívejte se na důkazy. Nepřipadlo vám nikdy zvláštní, v kolika případech byla 'přehlížena' naprosto oči-vidná fakta, dokud nebyla předložena teorie, která vyžadovala jejich existenci? Vezměte si vaše jaderné stavební kameny. Protóny a elektrony byly fyzikálně prokázány až poté, co Rutherford ukázal, že musí existovat. A když potom Rutherford zjistil, že protóny a elektrony nestačí k výstavbě všech atomů periodické tabulky, zavedl pojem neutronu, který byl samozřejmě 'poslušně' objeven pomocí Wilsonovy mlžné komory."

Goring sešpulil rty. "Jenže Wilsonova mlžná komora by to všechno byla prokázala ještě před teorií, kdyby jen někoho napadlo ji použít. Pouhá skutečnost, že Wilson vynalezl mlžnou komoru až v roce 1912 a Geiger vynalezl svůj čítač částic až v roce 1913, nebránila subatomovým částicím v tom, aby existovaly už předtím."

"To jste nepochopil," řekl Prentiss. "Primitivní, nezevše-obecněné *noumenon*, které dnes pozorujeme jako subatomové částice, existovalo už před rokem 1912, to je pravda, ale *subatomové částice neexistovaly*."

"No, já nevím," poškrábal se Goring na bradě. "A co základní síly? Elektřina přece existovala už před Galvanim. Už staří Řekové uměli vyvolat elektrostatické náboje na jantaru."

"Řecká elektřina nebyla nic víc než elektrostatické náboje. Nic víc se nedalo vytvořit, dokud Galvani nezavedl pojem elektrického proudu."

"Chcete tím říci, že elektrický proud před Galvanim vůbec neexistoval?" zeptal se Burchard. "Ani když blesk zasáhl vodič?"

"Ani tehdy ne. O blesku před Galvanim toho mnoho nevíme. Třebaže patrně nesl energii, nemohl jeho ničivý potenciál spočívat v elektrickém proudu. Čínané pouštěli draky celá staletí předtím, než Franklin přišel s teorií, že blesk je totožný s galvanickou elektřinou, ale není zaznamenáno, že by někdo dostal ránu od provázku draka, dokud náš učený státník v roce 1765 jednu nepřítáhl. Dneska za bouřky pouští draka už jen idiot. Všechno to odpovídá vzoru: napřed teorie a potom změníme 'realitu' tak, aby jí odpovídala."

Burchard se nevzdával. "Takže předpokládám, že řeknete, že i dvaadvadesát chemických prvků je smyšlenkou naší představivosti."

"Správně," přisvědčil Prentiss. "Věřím, že na začátku existovaly pouze čtyři *noumenální* prvky. Ty chemické si vytvořil člověk na základě potřeb své rozvíjející se vědy. Člověk z nich udělal to, co jsou dnes - a příležitostně je i zbavil existence. Vzpomeňte si na zemětřesení, které vyvolal Mendělejev svým periodickým zákonem. Prohlásil, že prvky musí být ve skupinách seřazené podle vzrůstající atomové hmotnosti, a když tomu nevyhovovaly, trval na tom, že jeho zákon je správný a atomové hmotnosti jsou chybné. Stas a Berzelius se museli obracet v hrobě, protože ty 'chybné' atomové hmotnosti předtím změřili s až zázračnou přesností. Zvláštní je, že když byly hmotnosti

překontrolovány, už souhlasily s Mendělejevovou tabulkou. Ale to nebylo všechno. Ten starý mizera poukázal na prázdná místa ve své tabulce a trval na tom, že existují ještě další prvky, které čekají na objevení. Dokonce předpověděl vlastnosti, jaké budou mít. Byl příliš skromný. Já tvrdím, že Nilson, Winkler a De Boisbaudran pouze našli skandium, germanium a gallium, které Mendělejev stvořil z původní čtyřprvkové látky."

E se naklonila kupředu. "To už je trochu silné. Řekněte mi, pokud člověk změnil prvky a kosmos tak, aby vyhovovaly jeho představám, jaký byl kosmos předtím, než člověk přišel na scénu?"

"Žádný nebyl," odpověděl Prentiss. "Uvědomte si, že už podle definice je 'kosmos' nebo 'realita' jednoduše lidskou verzí prvotního vesmíru *noumenálního*. 'Kosmos' se objevuje a mizí s lidskou myslí. Takže ani Země - jako taková - před člověkem neexistovala."

"Ale co důkazy stáří hornin...", namítla E. "K jejich vytvoření bylo zapotřebí tlaků trvajících miliony, ba miliardy let, pokud ovšem nepředpokládáte všemohoucího Boha, který je povolal v existenci včera."

"Předpokládám pouze všemocnou lidskou mysl," řekl Prentiss. "V sedmnáctém století Hooke, Ray, Woodward, abych jmenoval jen některé, studovali křídu, běžný šterk, mramor a dokonce i uhlí, aniž by našli něco, co by protirečilo výsledkům, jaké se daly očekávat od biblické potopy světa. Ale dnes, kdy jsme si zvykli na představu, že Země je starší, se i horniny zdají starší."

"Ale co evoluce?" dožadoval se Burchard. "Ta určitě není záležitostí několika málo století."

"Opravdu?" opáčil Prentiss. "Zase: proč bychom měli předpokládat, že fakta jsou starší než teorie? Doklady jsou přesně opačné. Aristoteles byl skvělý experimentální biolog a byl přesvědčen, že život může vzniknout samovolně. Před Darwinem se různé druhy nepotřebovaly vyvíjet, protože povstávaly z neživé hmoty. Ještě v osmnáctém století Needham zaznamenal, že pod mikroskopem pozoroval, jak ze sterilního podkladu samovolně vznikají mikroorganismy. Tito abiogenetici byli ovšem diskreditováni a bylo shledáno, že jejich práce je nereprodukovatelná, ovšem až *potom*, co se zjistilo, že abiogenetická fakta jsou v rozporu s pozdějšími 'fakty', vyplývajícími z pokročilé biologické teorie."

"Takže čistě pro účely této debaty předpokládejme," ozval se Goring, "že člověk změnil původní *noumena* do podoby naší současné reality. Jaké nebezpečí tedy podle vás Luce pro tuto realitu představuje? Jak by s ní mohl něco provést, i kdyby chtěl? Co má vlastně za lubem?"

"Obecně řečeno," odpověděl Prentiss, "Luce hodlá zničit einsteinovský vesmír."

Burchard se zamračil a zavrtěl hlavou. "Ne tak rychle. Především, jak by mohl někdo zničit třeba jen tuhle planetu, natož pak celý vesmír? A proč říkáte 'einsteinovský' vesmír? I pod jakým-koliv jiným jménem je vesmír stále jen vesmírem, ne?"

"Doktor Prentiss má na mysli," vysvětlovala E, "že Luce hodlá úplně a nezvratně změnit naše současné chápání vesmíru, což je právě náhodou einsteinovská verze, v očekávání, že výsledná verze bude ta pravá - a srozumitelná pouze Lucernu a snad ještě několika málo dalším odborníkům na ontologii."

"Já to nechápu," prohlásil Dobbs popuzeně. "Luce očividně neuvažuje o ničem větším, než o zveřejnění nové teorie. Co je na tom špatného? Pouhá teorie nikomu neublíží - zvláště když ji pochopí sotva dva nebo tři lidé."

"Vy - a dvě miliardy dalších lidí," řekl Prentiss tiše, "si myslíte, že 'realitu' nelze ovlivnit žádnou teorií, která ji zdánlivě mění - že můžete teorii přijmout nebo odmítnout podle vlastního uvážení. V minulosti to byla pravda. Když Ptolemaiovi zastánci chtěli geocentrický vesmír, ignorovali Koperníka. Když se Einsteinovo a Minkowského čtyřrozměrné kontinuum zdálo newtonovské škole nesrozumitelné, odmítla jej a planety dál obíhaly v podstatě tak, jak Newton předpověděl. Ale tohle je jiný případ."

Poprvé stojíme před možností, že uplatnění teorie *vnutí* našim myslím nepochopitelnou realitu. Nebudeme mít možnost volby."

"Nu," promluvil Burchard, "pokud 'uplatněním teorie' myslíte něco jako aplikaci kvantové a relativistické teorie na výrobu atomové energie, což samozřejmě v minulé generaci změnilo tvář civilizace, ať už si to jednotlivci přáli nebo ne, pak vám rozumím. Ale jestli chcete říci, že se Luce chystá podniknout jediný malý experiment, který může potvrdit tu či onu novou teorii, a *ipso facto*, na základě tohoto skutku, se realita okamžitě postaví na hlavu, tak to považuji za nesmysl."

"Mohl by se někdo z vás," řekl Prentiss klidně, "obtěžovat odhadnout, co by se stalo, kdyby Luce dokázal zničit foton?"

Goring se krátce zasmál. "Ta otázka nedává smysl. Hmotno - energetická entita, jejíž trojrozměrný projev nazýváme fotonem, je nezničitelná."

"Ale kdybyste jej *mohl* zničit," trval na svém Prentiss. "Jaký by byl vesmír potom?"

"Jaký by v tom byl rozdíl?" vyzvídal Dobbs. "O jeden foton víc nebo míň."

"Značný," odpověděl Goring. "Podle Einsteinovy teorie má každá hmotno-energetická částice gravitační potenciál, značený λ , a dá se spočítat, že součet všech λ je přesně takový, aby našemu čtyřrozměrnému kontinuu zabránil uzavřít se do sebe. Uberte jedno λ a - no nazdar! Vesmír se roztrhne!"

"Přesně tak," přisvědčil Prentiss. "Místo kontinua se z naší 'reality' stane nespojité nakupení třírozměrných objektů. Čas, pokud bude existovat, nebude mít k vesmírnému dění žádný vztah. Takovou 'realitu' si v nějaký smysluplný celek spojí snad jen odborník na ontologii."

"No," ozval se Dobbs, "s tím bych si nedělal velkou hlavu. Nemyslím, že by někdo byl s to zničit foton." Zakřenil se.

"Nejdřív byste musel jeden chytit!"

"Luce jej umí chytit," řekl Prentiss chladně. "A umí jej i zničit. V této chvíli má na dosah ruky nějaký nepředstavitelný post-einsteinovský vesmír. Možná prvotní, skutečnou realitu. Ale my na ni nejsme připraveni. Možná by byl Kant, nebo *homo superior*, ale ne běžný vzorek *homo sapiens*. Nedokážeme uniknout navyklému způsobu vnímání. Bude po nás."

Zmlkl. Aniž by pohlédl na Goringa, věděl, že ho přesvědčil. Prentiss se s viditelnou úlevou opřel. Přišel čas hlasovat. Musí udeřit, než budou mít Goring a Speer čas změnit názor.

"Madame," pohlédl tázavě na ženu, "každým okamžikem moji lidé oznámí, že našli Luceho. Musíme být připraveni vydat povel k jeho popravě, pokud štáb shledá takový návrh nutným. Žádám o hlasování představitelů!"

"Schvaluji žádost," odvětila E ihned. "Nechť ti, kdo jsou pro zničení Luceho při prvním spatření, zvednou ruku."

Prentiss a Goring učinili požadované gesto.

Speer mlčel.

Prentiss cítil, jak mu srdce klesá. Že by se tak ošklivě spletl v úsudku?

"Já hlasuji proti této vraždě," prohlásil Dobbs. "Není to totiž nic jiného než vyložená vražda."

"Souhlasím s Dobbsem," pravil Burchard stručně.

Oči všech nyní spočívaly na psychologovi. "Předpokládám, že se k nám přidáte, doktore Speere?" naléhal Dobbs tvrdě.

"Mne vynechte, vážení. Nikdy nezasahuji do ničeho tak nevyhnutelného, jako je lidský osud. Vy všichni přehlížíte základní rys lidské povahy - neukojitelný lidský hlad po změně, po něčem novém - po něčem jiném, než už má. Prentiss sám tvrdí, že kdykoliv člověk začne být nespokojený se svou současnou realitou, začne ji předělávat a nebere na nic ohledy. Luce jen symbolizuje zlého génia naší rasy i našeho pídění po božství spojeném s destrukcí. Jenže symboly, jakmile se jednou zrodí, jsou nesmrtelné. Teď už je pozdě zabíjet Luceho a jemu podobné. Bylo pozdě, už když první člověk ochutnal první jablko.

Kromě toho si myslím, že Prentiss značně přeceňuje význam Luceho předpokládaného vítězství nad zbytkem lidstva. Řekněme, že Luce skutečně uspěje, vyčistí prostor a čas a zabráni světu zabředávat do stojatých vod současné ireality. Řekněme, že on a několik odborníků na ontologii proniknou do prvotní, skutečné reality. Jak dlouho myslíte, že odolají pokušení ji předělávat? Jestli má Prentiss pravdu, budou nakonec oni sami či jejich potomci žít v kosmu stejně složitém a nepříjemném jako ten, který opustili, zatímco my vlastně budeme příjemně mrtví.

Ne, vážení. Já se zdržuji hlasování."

"Takže na mně zbylo rozhodnout při rovnosti hlasů," pravila E chladně. "Hlasuji pro smrt. Nechtě si své protesty, doktore Dobbsi. Je po půlnoci. Rozpouštím poradu." Vstala na znamení, že je opravdu konec, a zanedlouho se muži trousili ven z

místnosti.

E odešla od stolu a postavila se k oknu na vzdálenější straně místnosti. Prentiss chvíli váhal, ale nedával nijak najevo, že by chtěl odejít.

E zavolala přes rameno. "Ty také, Prentissi."

Dveře se zavřely za Speerem, posledním člověkem ze skupiny s výjimkou Prentisse.

Prentiss vykročil k E.

Nedala na sobě znát, že by si toho všimla.

Šest stop za ní se zastavil a prohlížel si ji.

Ať seděla, kráčela nebo stála, byla krásná. V duchu ji přirovnával k Velasquezově Venuši. Byla obdařena stejně štíhlými, znamenitými proporcemi stehů, boků a hrudi. A on věděl, že ona si je své krásy naprosto vědoma a kromě toho že si musí být vědoma i toho, jak ji tady nyní obdivuje.

Pak jí náhle poklesla ramena a unaveně zazněl její hlas: "Tak ty jsi stále tady, Prentissi. Věříš v intuici?"

"Nijak zvlášť."

"Speer má pravdu. Vždycky má pravdu. Luce uspěje." Spustila ruce k bokům a otočila se.

"Pak znovu opakuji, drahá: provdej se za mne a na pár měsíců pustíme dohled nad věděním z hlavy."

"To naprosto nepřichází v úvahu, Prentissi. Naše povahy jsou neslučitelné. Ty jsi nenapravitelně zvědavý a já jsem zase nenapravitelně, až neuroticky konzervativní. Kromě toho, jak můžeš vůbec myslet na takové věci, když musíme zastavit Luceho?"

Jeho odpověď přerušilo pištění interkomu: "Volám pana Prentisse. Crush volá pana Prentisse. Našli jsme Luceho."

Kapitola šest

Tužkou Crush ukázal na vyšrafovanou oblast na mapě. "To je Luceho pozemek Hadí oči, známá rezervace a zoo. Někde uprostřed - myslím, že asi tady - je kamenná chata. Ráno tam z dodávkového auta vykládali nějaké laboratorní zařízení."

"Pane Prentissi," otázala se E, "jak dlouho myslíte, že mu bude trvat instalace toho, co potřebuje k tomu svému experimentu?"

Ontolog z druhé strany stolu s mapou odpověděl: "Nevím to jistě. Pořád nemám ponětí, o co se vlastně pokusí, jsem jenom odůvodněně přesvědčený, že se to musí odehrát v absolutní tmě. Nastavení přístrojů mu bude trvat nanejvýš několik minut."

Žena začala nervózně přecházet sem a tam. "Já to věděla. Nedokážeme ho zastavit. Nemáme čas."

"No, já nevím," ozval se Prentiss. "Jak vypadá ta kamenná chata, Crush? Je hodně stará?"

"Pochází z osmnáctého století, pane."

"Tady máte odpověď," řekl Prentiss. "Je nejspíš plná děr po vydrolené maltě. Na úplnou tmu si bude muset počkat až do západu měsíce."

"To je do tří třiceti čtyř, pane," informoval ho Crush.

"Máme ještě čas ho zatknout," řekla E.

Crush se zatvářil pochybovačně. "Je to trochu složitější, madame. Hadí oči jsou opevněné tak, že obstojí proti malé armádě. Luce dokáže zadržet veškeré síly, které může Úřad nasadit během příštích přinejmenším čtyřadvaceti hodin."

"Jedno dobře umístěné atomové vajíčko," navrhl Prentiss.

"To by samozřejmě byla nejlepší odpověď," souhlasila E. "Ale víte stejně dobře jako já, jaká bude reakce Kongresu na taková extrémní opatření. Přejde vyšetřování. Úřad může být zrušen a všechny osoby odpovědné za takové nouzové opatření budou riskovat doživotní vězení nebo smrt." Na chvíli se odmlčela, pak vzdychla a řekla: "Budiž. Pokud není jiná možnost, nařídím, aby shodili bombu."

"Dala by se najít jiná možnost," prohlásil Prentiss.

"Opravdu?"

"Předpokládejme, že armáda dovnitř nepronikne. Jeden člověk by ale mohl. A kdyby se mu to podařilo, můžete bombu odvolat."

E zvolna vyfoukla sloup kouře a prohlížela si žhnoucí konec cigarety. Konečně se obrátila a poprvé od začátku porady se podívala ontologovi do očí. "Vy jít nemůžete."

"A kdo tedy?"

Sklopila oči. "Máte samozřejmě pravdu. Ale jestli se dovnitř nedostanete, bomba padá. Musí to tak být. Chápete to?"

Prentiss se zasmál. "Chápu."

Obrátil se na svého pomocníka: "Crushi, detaily nechám na vás - bombu a to všechno okolo. Setkáme se přesně ve tři na těchto souřadnicích," ukázal na mapu. "Teď je jedna pryč. Raději byste se do toho měl pustit."

"Ano, pane," zasípěl Crush a vyklouzl z místnosti.

Když se dveře zavřely, Prentiss se obrátil k E. "Od zítřejšího odpoledne - tedy přesněji od *dnešního* odpoledne, až skončím s Lucem, chci šest měsíců dovolené."

"Máš je mít," zamumlala E.

"A chci, abys jela se mnou. Chci si vyjasnit, jak to mezi námi přesně je. Jenom my dva. Možná to chvíli potrvá."

E se křivě usmála. "Jestli ve tři třicet pět budeme oba ještě naživu, jestli bude existovat něco jako měsíc a jestli jich stále budeš chtít šest strávit se mnou, udělám to. A na oplátku bys mohl udělat něco ty pro mne."

"Co?"

"Pokud se Lucernu podaří zničit foton, pak nejlepší šance přizpůsobit se konečné realitě máš ty, snad ještě větší než Luce. Já jsem tak na pomezí. Budu potřebovat veškerou tvoji pomoc, jestli ten čas přijde. Budeš si to pamatovat?"

"Budou si to pamatovat," ujistil ji Prentiss.

Ve tři hodiny se připojil ke Crushovi.

"Na pozemku je nejmíň sedm infračervených snímačů, pane," oznámil mu Crush, "nemluvě o složité síti fotorelé. A kolem laboratoře je drátěná ohrada, uvnitř které jsou velké kočky. Musel tam vypustit celou zoo." Malý chlapík váhavě pomáhal Prentissovi obléci se do kombinézy pohlující infračervené

záření. "Neměl byste ze sebe dělat žrádlo pro tygry, pane. Raději to odvolejte."

Prentiss si připjal vizor a zašklebil se do šera měsícem ozářeného jabloňového sadu. "Postaráte se o tu síť fotobuněk?"

"Jistě, pane. Používá fotobuňky citlivé na ultrafialové záření. Ve tři deset pokryjeme oblast UV clonou."

Prentiss nastražil uši, ale vrtulník, který měl nést ultrafialový reflektor - a bombu - nezaslechl.

"Bude tady, pane," ujistil ho Crush. "Ale stejně nebude dělat žádný hluk. Jediné, s čím byste si měl dělat starosti, jsou ty divoké potvory."

Vyšetřovatel nasál noční vzduch. "Zatracený větříček."

"Jo," zasípěl Crush. "A přitom proměnlivý, pane. Nemůžete počítat s tím, že byste se přiblížil proti větru. Nechcete, abychom na opačném konci pozemku udělali rozruch, který by zvířata odlákal?"

"Raději ne. Když to bude nutné, použiji formaldehydový sprej." Napřáhl ruku. "Sbohem, Crushí."

Jeho astmatický pomocník mu rukou potřásl s říznou upřímností. "Hodně štěstí, pane. A nezapomeňte na bombu. Budeme ji muset shodit přesně ve tři třicet čtyři."

Ale to už Prentiss zmizel v přítmí listoví.

O chvílku později studoval fosforeskující číslice na svých hodinkách. UV clona už měla fungovat. Jediné, na co si v příštích čtyřiceti vteřinách musel dávat pozor, bylo, aby přímo nenapochoďoval do sloupku s fotobuňkou.

Ale Crushova výzvědná parta je zmapovala dobře. K ohradě z ostnatého drátu dorazil bez nehody a ještě měl několik vteřin k dobru. Chvilku naslouchal a pak s nacvičenou nehlučností vyšplhal po plotě nahoru a přehoupl své pružné tělo přes jeho vrchol.

Větřík, který mu před chvílí váł do tváře, nyní odumřel a noční vzduch kolem něj visel jako temný závěs bez života.

Z kamenného domku sotva dvě stě yardů před ním na něj mrkala šterbinka světla.

Prentiss vytáhl svou pistoli s tlumičem a se zbystřenou pozorností se začal šinout kupředu. Dával si pozor, aby kladl na zem nejprve patu a potom teprve špičky nohou a skrze tenké podrážky svých plátěnek při každém kroku ohmatával povrch země. Každé prasknutí větvičky mohlo způsobit, že se mu po hrdle vrhne slintající divoká šelma.

Strnul bez hnutí uprostřed kroku.

Z houští několik yardů po jeho pravici se ozvalo děsivé začenichání, následované hlubokým zavrčením.

Když Prentiss špicoval uši a zvolna otáčel hlavu po zvuku, vyschlo mu v uštech.

A pak se rozlehl zvuk, jako by se něco těžkého dralo směrem k němu.

Když vystřelil, byla velká kočka téměř u něj a tiché zachrčení zhrouceného zasaženého zvířete mu připadalo hlasitější než jeho ztlumený výstřel.

Těžce oddechující Prentiss odstoupil od umírající šelmy, zjevně pantera, a než se zase vydal na cestu k chatě, dlouho naslouchal. Luceho výjimečná opatření k odrazení nezvaných hostů jen potvrzovala jeho podezření: dnes je poslední noc, kdy je možné profesora zadržet. Otřel si z očí štiplavý pot a podíval se na hodinky. Bylo 3:15.

Jiná zvířata ho podle všeho nezaslechla. Znovu vykročil a ke své úlevě zjistil, že vítr se stočil téměř proti němu a vane trvale.

Za další tři minuty stál u masivních dveří budovy a vy-cvičenými prsty přejížděl po mohutných železných pantech a zámku. Budou bezpochyby skřípat; nebyl čas nakapat tam olej a čekat, až se vsákne. Ale zámek půjde paklíčem odemknout snadno.

A na skřípání rezavých pantů patrně nezáleží. Prohnáný majitel jako Luce dům jistě opatřil poplašným zařízením. Prentiss prostě nedokázal věřit Crushovi, který tvrdil opak.

Ale tady zůstat nemůže.

Existoval jediný způsob, jak se dostat dovnitř rychle a přitom živý.

Prentiss, pochechtávající se nad vlastním šílenstvím, začal bušit na dveře.

Měl za to, že světlo linoucí se ze škvíry nad jeho hlavou zablikalo, a věděl, že někde tam uvnitř si ho pomocí infračerveného snímáče prohlíží dvě planoucí oči.

Pokoušel se současně naslouchat tlumenému pištění krys za velkými dveřmi a zvukům, jak se cosi velkého rychle přibližovalo zezadu.

"Luce?" vykřikl. "Tady je Prentiss! Pustte mě dovnitř!"

Kdesi cvakla západka; dveře se otevřely. Vyšetřovatel hodil pistoli za sebe po dvojici pohybujících se očí, zakryl si zátylek rukama a vklopýtal do temnoty.

Navzdory tomu, že si hlavu chránil rukama, ho uder obušku do spánku téměř omráčil.

Prentiss zavřel oči, opatrně se svezl na podlahu a s uspokojením zaznamenal, že mu někdo svazuje ruce za zády. Jak očekával, byla to neohrabaná práce, a to i bez jeho přispění. Dlouhé prsty přejížděly po jeho těle a pátraly po dalších zbraních.

Pak ucítil ve svalu bodnutí jehly.

Rozsvítila se světla.

Slabě vzdoroval, vydal přesvědčivé zaúpění a pokusil se posadit.

Odkudsi zdaleka na něj shlížela zvláštní tvář doktora Luceho, osvětlená, jak se Prentissovi zdálo, nějakým bezbožným vnitřním ohněm.

"Kolik je hodin?" zeptal se Prentiss.

"Asi tři dvacet."

"Hm. Vaše koťátka mi připravila příjemné uvítání, milý profesore."

"Takové, jaké přísluší nezvaným vetřelcům."

"A co se mnou hodláte dělat?"

"Zabiju vás."

Luce vytáhl z kapsy pláště pistoli.

Prentiss si olízl rty. Během deseti let svého působení na Úřadě dosud neměl příležitost jednat s někým, jako byl Luce. Ten vyhublý chlapík zosobňoval megalomanií daleko rozsáhlejší, než s jakou se vyšetřovatel dosud setkal, nebo jakou kdy pokládal za možnou.

A se zachvěním si uvědomil, že Luceho velikášství je podle všeho oprávněné.

S rostoucím znepokojením sledoval, jak Luce odjišťuje pistoli.

Měl dvě možnosti, jak přežít déle než několik vteřin.

Luceho ukazováček se začal napínat na spoušti.

Jedna z těch možností byla apelovat na Luceho megalomanií a chovat se k němu jako k člověku. Říci mu, "já vím, že mě nezabijete, dokud si nevychutnáte svůj triumf, dokud mně, objeviteli ontologické syntézy, neřeknete, jak jste ji prakticky uplatnil".

Ne, to není dobré. Pro někoho s Luceho inteligencí příliš průhledné.

Musí se k němu chovat jako k polobohu, pokorně. Kupodivu zjistil, že se jeho zvědavost skutečně mísí s úctou. Luce v sobě měl cosi zvláštního.

Prentiss si znovu olízl rty a řekl spěšně: "Dobrá, takže zemřu. Ale bylo by ode mne příliš, chtít vědět, jak máte v úmyslu 'projít'?"

Pistole o zlomek palce klesla. Luce si odsouzence podezřívavě prohlížel.

"Prosím?" pokračoval Prentiss. Hlas měl chraplavý a lámal se mu. "Už od doby, kdy jsem objevil, že se dají vytvářet nové reality, jsem uvažoval, jestli je *homo sapiens* schopný vynalézt praktické zařízení k odhalení skutečné reality. A všichni, kdo na tom pracovali, tvrdili, že takový čin vyžaduje nadlidský mozek." Omluvně si odkašlal. "Je těžké uvěřit, že by někdo skutečně mohl dokázat to, co tvrdíte - a přece je ve vás něco..." Hlas mu odumřel a Prentiss se rozpačitě zasmál.

Luce si hryzal ret; pak zasunul pistoli zpátky do kapsy. "Takže vy poznáte, kdy jste na lopatkách," ušklíbl se. "No dobrá, nechám vás žít o chvíličku déle."

Ustoupil o krok zpět a roztáhl černý závěs. "Je náš nenapodobitelný ontolog schopný pochopit tohle?"

Po několikavteřinové prohlídce přístroje bylo všechno tíživě jasné. Prentiss se vzdal i té nejslabší naděje, že by v Luceho metodě nebo přístroji byla nějaká chyba. Zařízení ve vakuu pod sklem i myšlenka, ze které se zrodilo, byly dokonalé.

Doplňková jednotka, kterou nyní viděl poprvé, se v zásadě skládala ze sodíkové výbojky, jež byla až na jediné průsvitné okénko světlotěsně zapouzďená. Před okénkem byla umístěna řada snad několika stovek černých kotoučů za sebou na společné ose. V každém kotouči byla uzoučká štěrbin. A třebaže Prentiss nedokázal sledovat jejich nastavení do

0.

+podrobna, věděl, že kotouče jsou uspořádány tak, aby na konci jejich řady směl vylétnout jeden jediný prchavý foton žlutého světla, který zde projde Kerrovým elektrooptickým polem a bude polarizován.

Foton pak urazí zbylý centimetr své dráhy k onomu pověstnému Nicolovu hranolu, jehož plocha řezu byla opracována do roviny s přesností na jednu molekulu. Tato rovina byla pomocí stejně neuvěřitelně přesného goniometru nastavena tak, aby na ni přicházející foton dopadl pod úhlem přesně 45 stupňů. A pak nastane chaos.

Z přijímače v jeho uchu zazněl chladný hlas E. "Prentissi, je tři třicet. Jestli jsi pochopil funkci přístroje a pokládáš jej za nebezpečný, můžeš to dát najevo? Pokud je to možné, popiš jej do záznamu."

"Chápu váš přístroj dokonale," řekl Prentiss.

Luce si zpola uraženě, zpola zvědavě odfrkl.

Prentiss spěšně pokračoval: "Mám vám říci, co s tím přístrojem chystáte?"

"Pokud si myslíte, že to víte."

"Nepochybně jste už viděl, jak se slunce odráží na vodní hladině."

Luce přikývl.

"Ovšem ryby pod hladinou vidí slunce také," pokračoval Prentiss. "Některé fotony se odrážejí k vám, některé pronikají pod hladinu k rybám. Ale při stejné vlnové délce jsou ty fotony stejné. Jak to, že jeden projde a druhý se odrazí?"

"Jste na správné stopě," připustil Luce, "ale nedalo by se jejich chování připsat Jordánově zákonu?"

"Statisticky ano. Individuálně ne. V roce 1934 Jordán zjistil, že paprsek polarizovaného světla dopadající na Nicolův hranol se rozštěpí. Dokázal, že když rovina hlavního řezu hranolu svírá s rovinou polarizace paprsku úhel alfa, je podíl světla, které projde hranolem, roven $\cos^2$ alfa a zbytek světla, $\sin^2$ alfa, se odrazí. Například když se alfa rovná 60 stupňům, tři čtvrtiny fotonů se odrazí a jedna čtvrtina projde. Jordánův zákon se ovšem dá použít pouze na svazek fotonů, zatímco vy pracujete s jediným fotonem, kterému nabídnete úhel přesně 45 stupňů. A co jedinému fotonu napoví rozum - či fotonický ekvivalent rozumu - když pravděpodobnost odrazu je přesně stejná jako pravděpodobnost průchodu? Jestliže je náš foton jediným smítkem mezi miliardami dalších, které všechny tvoří světelný paprsek, můžeme si představit, že mu dal příkaz nějaký statistický dopravní strážník umístěný někde v paprsku. Dá se předpokládat, že člen paprsku má velice dobrou představu o tom, kolik jeho bratrů se už odrazilo a kolik jich prošlo, a tudíž ví, co musí udělat."

"Ovšem když předpokládáme, že náš jediný foton vůbec není součástí paprsku?" nadhodil Luce.

"Váš přístroj," řekl Prentiss, "má za úkol obstarat právě takový foton. A myslím, že to bude nanejvýš zmatený fotonek,

stejně jako byla vaše pokusná krysa onoho nedávného večera. Myslím, že to byl Schrodinger, kdo řekl, že tyto fyzikální částice jsou v mnoha ohledech překvapivě lidské. Takže váš foton dostane na výběr dvě možnosti o stejné pravděpodobnosti. Má se odrazit? Má projít? Šance pro každou z obou voleb je 50 procent. Nebude mít důvod jednu upřednostnit před druhou. Nebude tu žádné hejno předchozích fotonů, které by mu zanechaly vodítko. Bude zmatený; bude se snažit vyřešit situaci, na kterou nemá náležitou odpověď; a zpomalí. Jenže když to udělá, přestane být fotonem, který buď musí letět rychlostí světla, nebo přestat existovat. Stejně jako vaše krysa a jako mnoho lidí vyřeší neřešitelnou situaci sebezničením."

A Luce dodal: "A když se zničí, zmizí jedno λ z těch, která drží pohromadě einsteinovské časoprostorové kontinuum. A až to zmizí, pak to, co zbude, nemůže být nic jiného než prvotní realita, neposkrvněná ani teorií, ani představivostí: Vidíte snad v mém plánu nějaký kaz?"

Kapitola sedm

Prentiss, jenž nenápadně, nicméně horečnatě zápolil s provazem, který ho poutal, věděl, že Luceho předpoklady jsou bez kazu a že všichni lidé na Zemi se nacházejí v ohrožení.

Nedokázal vymyslet žádný způsob, jak ho zastavit; zůstávala jen holá hrozba bombou.

Pravil stroze: "Pokud se během několika vteřin nenecháte bez odporu zatknout, bude na tuto oblast shozena atomová bomba."

Do očí mu opět stekl pot a Prentiss prudce zamrkal.

Luceho temné rysy sebou zaškubaly, ochably a pak se stáhly do drsného úšklebku. "Ona to nestihne včas," řekl s pochmurným uspokojením. "Její předchůdci se celá staletí snažili křížit plány těm mým. Ale my jsme uspěli - vždycky. Dnes uspějí zase a navždy."

Prentiss měl jednu ruku volnou.

Za několik vteřin se vrhne druhému muži po krku. S tichou zuřivostí zápasil se smyčkami na dosud svázaném zápěstí.

V přijímači v jeho uchu se opět ozval hlas E. "Musela jsem to udělat!" Mluvila tónem podivně smutným, sebeobviňujícím, plným výčitek svědomí.

Musela udělat *co*!

A jeho omámená mysl se snažila strávit skutečnost, že ho E právě odsoudila k smrti.

Pokračovala: "Bombu shodili před deseti vteřinami." Mluvila téměř prosebně a její slova splývala dohromady. "Ty jsi bezmocný; nedokázal jsi ho zabít. Měla jsem náhlou předtuchu toho, jaký bude svět - potom - i pro ty, kdo projdou. Odpuště."

Téměř mechanicky pokračoval v zápolení s provazem.

Luce zdvihl hlavu. "Co to je?"

"Co?" otázal se Prentiss hluše. "Já nic neslyším."

"Ale slyšíte! Poslouchejte!"

Zápěstí se uvolnilo.

Stalo se několik věcí.

Vzdálený hvízd z nebes zesílil v burácející crescendo zkázy.

Prentiss a Luce jako jeden muž skočili k ovládacím spínačům. Luce se tam dostal jako první - nekonečně malý zlomek času předtím, než se zdi úplně rozlétly.

Nastal krátký, bezzvučný okamžik naprosté temnoty.

A pak se Prentisse náhle zmocnil pocit, že mu do mozku vrazila mohutná kamenná zeď a přimáčkla ho tak, že zůstal němý a nehybný.

Ale nebyl mrtev.

Protože ta pancéřová, omračující stěna nebyla bomba, nýbrž sám čas.

V kratičkém záblesku prozření věděl, že pro vnímavé, myslící bytosti se čas náhle stal spíše barikádou než nekonečnou cestou.

Vybuchující bomba a vydouvající se stěny chaty visely kdoví kde, rázem zamrzlé v nehybné, věčné strnulosti.

Luce oddělil onu prchavou neviděnou dimenzi od věcí a bytostí, které pluly podél ní. V časovém kontinuu není existence bez změny. A nyní se kontinuum roztříštilo.

Je tedy tohle osudem všech hmatatelných věcí - celého lidstva?

Cožpak se nikdo z lidí - ani ti dva nebo tři, kdo rozuměli moderní ontologii - nedostal skrz?

Všude kolem nebylo nic, jen strašidelné černé ticho.

Jeho smysly nebyly k ničemu.

Dokonce pochyboval o tom, zda kdy vůbec měl nějaké smysly.

Pokud mohl říci, byl pouhou inteligencí vznášející se v prostoru. Ale ani tím si nemohl být jistý. Intelligence - prostor - nic z toho už nemuselo mít nutně stejný význam jako předtím.

Jediné, co věděl jistě, bylo, že pochybuje. Pochyboval o všem kromě samotné skutečnosti, že pochybuje.

Descartův duch!

Pochybovat znamená myslet!

Ergo sum!

Existuji.

V tu ránu byl doma. Existuje, ale ne nutně jako Adam Prentiss Rogers. Neboť *noumenon* Adama Prentisse Rogerse může být... kdo?

Ale je v bezpečí. Dostane se skrz.

Uvolní se, buď pružně přizpůsobivý, naléhal na svůj mozek, plný vířících myšlenek. Jsi na pokraji něčeho podivuhodného.

Připadalo mu, že se téměř slyší mluvit, a potěšilo ho to. Prvotní realita bez zvuku by byla nesnesitelná.

Pokusil se o zkusmé zašeptání:

"E!"

Odkudsi se ozval ženský vzlyk.

Dychtivě vykřikl do temnoty. "Jsi to ty?"

Odpovědělo mu něco nesrozumitelného a podivně děsivého.

"Nesnaž se lpět na sobě!" volal. "Prostě se nech unášet!"

Pamatuji, že už nikdy nebudeš E, nýbrž *noumenon*, podstata E. Pokud se nezměníš natolik, abys dovolila svému *noumenu* překonat svou starou identitu, budeš muset zůstat vzadu."

Zasténání. "Ale já jsem já!"

"Nejsi - ne ve skutečnosti," zapřísahal ji spěšně. "Jsi jen projev většího, symbolického ty - *noumena* E. Stačí chtít. Musíš jen natáhnout ruku, abys zachytila tvar prvotní reality. Musíš, nebo přestaneš existovat!"

Zakvílení: "Ale co se stane s mým tělem?"

Ontolog se málem zasmál. "Nevím, ale jestli se změní, bude mi to líto víc než tobě!"

Rozhostilo se ticho.

"E!" zavolal.

Žádná odpověď.

"E! Dostala ses skrz? E!"

V hranicích jeho těsné temnoty ječely duté ozvěny.

Ztratila žena i svou zápasící mezilehlou existenci? Ať byla kdekoliv, kdykoliv nebo čímkoliv, nedokázal ji už rozeznat.

Vždycky tak nějak počítal s tím, že kdyby mělo k něčemu takovému dojít, bude ona s ním - jen oni dva.

Jako omráčený nyní neklidně rozvažoval, jaká bude jeho existence od této chvíle.

A co Luce?

Byl démonický profesor obdařen dostatečnou mentální pružností, aby proklouzl skrz?

A pokud ano, jaké bude profesorovo *noumenon* - skutečný Luce?

Brzy se to dozví.

Ontolog se opět uvolnil a začal proplouvat snovým kalei-doskopem světla a tmy. Před jeho očima se postupně začala vyvíjet bledá záře a stíny věcí se začaly formovat, rozplývat a znovu formovat.

Pocítil mohutný příliv vděčnosti. Bylo vidět alespoň obrys prvotní reality.

A potom, zhruba v místech, kde předtím stál Luce, spatřil oči - dva drobné červené plamínky, upřené na něj s nezměrnou zuřivostí.

Tytéž oči, které se vpalovaly do jeho očí oné noci, kdy poprvé prohledával laboratoř!

Luce prošel - ale počkat!

Esovitý stín, který nesl ty plamenné drahokamy, obestírala aura ďábelského přísvitu. Ty oči byly jako zářící vybroušené plošky nenávisti, vsazené do hlavy velkého svinutého hadovitého tvora! Hadí oči!

Uprostřed rostoucí bázně a strachu ontolog pochopil, že Luce neprošel - jako Luce. Že *noumenon*, podstata Luceho, nebylo ničím lidským. Že Luce, nositel světla, aspirant na božství, nebyl jen Luce!

Ve slabém světle začal couvat před tou svinutou hrůzou a přitom si všiml, že alespoň *on* má stále lidské tělo. Viděl to, protože byl úplně nahý.

On je stále člověk, zatímco ten hadovitý tvor není - a tudíž

nikdy nebyl.

Pak si všiml, že kamenná chata je pryč a že na východě prosvítá růžový přísvit.

Než udělal tučnou krok, narazil do stromu.

Včera nebyly žádné stromy blíž než tři sta yardů od chaty.

Ale dávalo to smysl, protože už tu nebyla žádná chata, ani žádný včerejšek. Tam někde venku by měl čekat Crush - až na to, že Crush se nedostal skrz, a tudíž ve skutečnosti neexistoval.

Obešel strom. Ten mu na okamžik zastínil výhled na hadího tvora, a když se jej pak pokoušel znovu najít, tvor tam nebyl.

Pocítil radost z této okamžité úlevy a začal se kolem sebe v polosvětle rozhlížet. Zhluboka se nadechl.

Zvířata, pokud stále ještě existovala, s úsvitem zmizela. Travnaté, květinami poseté palouky jiskřily v ranním oparu jako smaragdy. Odněkud sem doléhalo zurčení tekoucí vody.

Metavesmír, či jak jej nazvete, byl krásný jako nádherná zahrada. Škoda, že tu musí žít a zemřít sám. Dal by ochotně ruku nebo aspoň žebro za to, aby...

"Adame Prentissi! Adame!"

Prudce se obrátil a s pocitem nedůvěry a povznesení zároveň pohlédl k sadu.

"E! Evo!"

Prošla!

Celý svět jen pro ně dva!

Když se pružně rozběhl proti větru, začalo mu srdce u vytržení bít. A takhle jednoduchý a krásný si svět uchovají navždy a po nich jejich děti. K čertu s vědou a pokrokem! (V praktických mezích, ovšem.)

Jak tak běžel, zavanula mu do chvějících se nozder svůdná vůně jablonových květů.

přeložil Jiří Engliš ilustroval Karel Zeman

Charles L. Harness

Američan, nar. 1915. Patří k pozapomenutým malým mistrům žánru. Začal publikovat koncem 40. let a do povědomí se zapsal jako talentovaný epigon A. E. van Vogta. Jeho první dva romány, *The Paradox Men* (Muži paradoxu, 1953) a *The Ring of Ritornel* (Ritornelův prsten, 1968) jsou časovými a vesmírnými operami s komplikovaným dějem v duchu klasické pulpové SF, nicméně psané na vyšší stylistické úrovni. Harness se znovu vrátil k tvorbě v 80. letech, kdy vydal několik nových románů, ale žádným nedosáhl popularity svých raných děl. Povídka *Nová realita* je z roku 1950 a je zřejmě prvním překladem tohoto autora do češtiny.